

MINDENT A PECSÁBÓL: A SAJTCÍMKÉKTŐL AZ IKONOKIG

Bolhából legenda

A Petőfi Csarnok, vagyis a PeCsa bolhapiaca tavaly ünnepelte negyedszázados fennállását. Bár „máig harcoló német katonát” nem árulnak, és soha nem is árultak ott, sok különleges tárgy öregbítette az intézmény hírnevét. A mára már legendássá vált Petőfi Csarnokbeli (pontosabban annak szabadtéri színpada körül található) bolhapiac keletkezéstörténete egyáltalán nem legendás. A 80-as évek közepén a mindenféle kacatot, csecsebecsét gyűjtők, és azokkal kereskedők mozgalmá kinőtte addigi kereteit, vagyis elsősorban a Fehérvári úti Fővárosi Művelődési Ház (FMH) vasárnaponként megrendezett „mindent gyűjtők klubját”.

Olyan merevek voltak a szabályok, a nagy öregek szinte még azt is meghatározták, hány centire álljanak egymástól az asztalok. Így amikor valakitől jött az ötlet, hogy lehetne nyitni egy bolhapiacot a PeCsában, kapva kaptunk az alkalmon – emlékszik vissza a kezdetekre az alapító törzsgárdához tartozó, máig kitartóan piacozó Kovács Iván. Így nyitotta meg a kapuit a PeCsa udvari, fa cölöpökkel körberkerített részén 1986 márciusában a szabadtéri bolhapiac, ami eleinte tényleg csak egy költözés volt: a sajtócímkék, sörös címkék, sörös dobozok elköltöztek az FMH-ből.

Kezdetben minden szempontból megvolt a vágyott szabadság: az adott napon árusítani szándékozó kereskedők hajnali 5-re kimentek, leperkálták a 20 forintot, majd kapunyitás után rohantak az általában kinézett helyet lestoppolni. Rádásul a lassabbak sem szorultak rossz helyre, mivel a legelején mindössze 3-an – köztük Kovács Iván – árusítottak. Elég gyorsan híre ment azonban a bolhapiacnak, a kereskedők és vásárlók körében egyaránt. Olyannyira népszerű lett, hogy az Országgyűlési Biztos Hivatala az 1997-ben kelt (lakossági panaszok hatására tett) állásfoglalásában „visszának” véli, hogy „az árusítani szándékozók számának növekedése következtében a piac túlnötte a Petőfi Csarnok adta kereteket, ezért a piacot működtető Liget SE közterület-foglalási engedélyt kért a csarnok melletti 700 nm-es területre”, amit a Városligetet birtokló Fővárosi Önkormányzattól meg is kapott. Míg a hétvége első napján, szombaton inkább a valóban vásárolni szándékozók látogatnak ki, hogy elhappolják a jó árukat, a hagyományosan erősebb vasárnapokon, kellemes időben 5–10 ezer ember is ki szokott látogatni nézelődni. – Sok híresség is megfordul, Dalnoki Jenő, a Fradi egykori focistája, vagy a tavaly elhunyt Ranschburg Jenő is gyakori vendég volt, és mai napig kilátogat néha Fenyő Miklós, Trunkó Barnabás vagy éppen Bárdos András – mondja Kovács Iván.

Valószínűleg a nagy sikernek tudható be, hogy jeles alkalomkor, például a PeCsa épületében tartott ásványbörze

Több verzió is él azzal kapcsolatban, honnan ered a bolhapiac kifejezés. Az egyik „névadó” a New Yorkban, Manhattanben a 18. századtól hollandok által működtetett Vlie (flínek kell ejteni) lehet, ami ingoványt jelent és arra utalt, hogy a piac helyén egykor mocsár volt. Egy másik elképzelés szerint a kifejezés az 1860-as évek Párizsából származik, ott nevezték a szabadtéri bazárokat marché aux puces-nek, vagyis bolhapiacnak, mert az eladásra kivitt kárpitozott bútorokban, ruhákban tenyésztek a molyok, bolhák.

idején, illetve rendőrnapon és május 1-én, sokszor nem is nyithatott ki a bolhapiac, hogy ne szívja el a tömeget. A fővárostól kapott extra területről idővel visszaszorult (hivatalosan) a PeCsa kerítésén belülré, s mindeközben bent is nagyjából helyreállt az egykor elátkozott FMH-s rend: a régi árusok privilégiuma lett a jó helyek elfoglalása, így a futásnak ma már nincs akkora tétje, nem is annyira jellemző. Az a kezdetektől létező reggeli rituálé azonban megmaradt, hogy kipakolás után minden kereskedő megy egy kört, szemrevételezi a többiek portékáját, nem egyszer jelentős árumozgást generálva, még mielőtt az első civil vásárló beteszi a lábát.

A PeCsán – mint minden más bolhapiacra – vannak korszakok, divathullámok. 1989-ig nagy keletje volt például a külföldről behozott, itthon nem kapható kölnisüvegeknek, kis italos üvegeknek. Aztán megnyíltak a határok, és ez már nem volt akkora szám. A rendszerváltással jött helyette az itt állomásozó oroszok, és általában a kommunizmus hagyatéka: kitüntetések, jelvények, távcsövek, sapkák, minden mi szem-szájnak ingere.

– Sokat lehetett seftelni az oroszokkal. Én egyszer vettem 2000 darab Lenin-jelvényt tőlük, darabját 10–12 forintért, és 10-szeres áron tudtam továbbadni őket, mert nagy mánia volt, mindenkinek kellett ilyen. Mikor ez a divat is lecsen-

gett, 10 évig egy darabot nem tudtam eladni belőlük, majd a Szoborpark vezetője megvette az összes maradékot, és a Szoborparkban árulta őket – mondja Kovács Iván. De nemcsak itt hagytak, hanem hoztak is az oroszok, például templomaikból ellopott ikonokat. Olyan legenda is kering, hogy egy árus reggel megvett egy lopott ikont 80 ezerért, délután pedig félmillióért már tovább is adta. Igaz, rá is lehetett fázni az ilyen nagy balhékra: előfordult, hogy valaki éjjel ellopott egy villából egy képet, a gazdája másnap a bolhapiacon felismerte, és hívta a rendőrséget, az illetőt bilincsben vitték el. Ezzel együtt szinte mindenki, így Kovács Iván kezén is mentek át különleges és értékes dolgok: hozzá egy volt Horthy-katonatiszt részegen hordta a család kitüntetésait, egyre értékesebbeket, már a középkeresztnél tartott, amikor a család „az orrára koppintott”, így a legértékesebbek végül ott-hon maradtak.

„Orosz fronton” tulajdonképpen egyidejűleg csökkent a kereslettel a kínálat: az oroszok ugyanis rájöttek, sokkal jobban megéri közvetlenül nyugatra eladni. – Egyszer jött egy magyar származású svájci, aki meg akart tőlem venni 14 régi vasalót, darabját 10 márkáért, de én 20-at akartam értük, így az üzlet meghiúsult. Az alkudozásunknak fültanúja volt egy férfi, aki később elmondta, ismeri ezt az embert Svájcban, és látta, kint 130 márkának megfelelő összegért árulja az itt összevásárolt vasalókat – magyarázza az okot Kovács Iván, miért szűnt meg Magyarország régiségek tekinté-

Budapest másik legendás bolhapiacának, az „Ecserinek” kalandos története másfél évszázadra nyúlik vissza, Bruckner Éva 2007-ben könyvet is írt erről A zsidóbusz boszorkány – Az Ecseri piac krónikája a Teleki tértől a Nagykőrösi útig. Az előd egy már az 1800-as évek közepétől létezett ócskapiac volt a Hajós utcában, ami először az Operaház felépítése, majd a Millenniumi fejlesztések nyomán vált nemkívánatosá a városközpontban, így 1897-ben több költözés után az akkor még külső területnek számító Teleki téren landolt. A „Tangó” elnevezés is ebből az időszakból származik, a németül zsidóvásárt jelentő Tandelmarkt szó elferdítésével jött létre. Az arculatát ma is meghatározó régiségek első hulláma az 1930-as években lepte el, igaz, ez a II. világháború után, az ország újjáépítésekor nyilvánvalóan háttérbe szorult, ekkor jelentek meg a szerszámkereskedők, vasárosok, kerékpárosok, amelyekből egy-egy elvéve még ma is megtalálható. Szintén a háború utáni időszak hozadéka, hogy a „kapitalizmus csökevényének” tartott kiskereskedés képviselőjeként a Telekinek még jobban ki kellett kerülnie a látókörből, 1950-ben ezúttal a IX. kerületbe, az Ecseri úti Valéria telep külterületi barakkházaik közé. Ám a Valéria telep lerombolásával, illetve a helyén felépülő József Attila lakótelep megszületésével itt sem volt hosszú maradása, így került 1964-ben mai helyére, a Nagykőrösi útra, ahol úgy tűnik, végre megpihent, és „Ecseri piacként”, másoknak „Tangóként” tovább működik.

tében tranzit ország lenni. A külföldiek elmaradása, illetve általában a szenvedélyes gyűjtők megcsappanása is hozzájárul ahhoz, hogy mára

kissé átalakult a PeCsa kínálata, több lett a „kurrens termék”, a régiségek helyét részben átvette a ruha, az édesség, a mosópor, a hétvégi program gyanánt kitelepülő hobbiárusokét pedig a profi kereskedők.

Mindazonáltal a profizmus távolról sem mindig párosul hozzáértéssel, szakmai alázattal. Igaz, nehéz eldönteni, hogy

Sok legendás holmi került elő bolhapiacokról szerte a világban. Két éve könyvkereskedők Arthur Rimbaud egy ismeretlen fényképére akadtak rá, ami alapos vizsgálat után némileg még a szimbolizmus úttörőjeként számon tartott francia költő életrajzát is átírta. 2007-ben egy diák alig 200 euróért vásárolt egy kanapét az egyik berlini bolhapiacon, majd amikor át akarta huzatni, talált benne egy 17. századi velencei barokk festményt, amit utóbb 25 ezer euróért ütöttek le egy hamburgi aukción. Egy amerikai férfi a pennsylvaniai Adamstown bolhapiacán 4 dollárért vett meg egy szakadt festményt – vagyis tulajdonképpen annak keretét, mert az tetszett meg neki. Amikor hazaért, a kép hátoldalán elrejtve megtalálta az 1776-os függetlenségi nyilatkozat egyik eredeti példányát. 1776. július 4-re összesen 500 készült belőle, amelyet az aláírók, a Nagy-Britanniától elszakadó 13 gyarmat vezetői között osztottak szét, és amelyből ma összesen 24 létezéséről tudnak. Az adamstownit tulajdonosa végül 1991-ben 2 és fél millió dollárért adta el.

melyik hiányzik annál a kereskedőnél, akiről a több szociográfiát jegyző Tábori Zoltán emlékszik meg a körsétájáról beszámoló 2005-ös, Mozgó Világban megjelent cikkében. Az illető egy ósdi, szakadt földgömböt, amiről az amerikai kontinens már teljesen lefeszett, „Kolumbusz előtti világból valóként” akar rászózni a riporterre – és bár lehetne ez akár egy leleményes humor, az árus „önérzetessége” inkább pusztá pofátlanságra, vagy történelmi eltévelyedésre utal.

Persze maradt pár nagy öreg a békeidőkből is. Nekik Mátay László újságíró *Kis magyar valóságshow* című, szintén egy PeCsa-tanulmányútról készült cikkében állít emléket: „Pár méterre egy tipikus bolhapiaci csendélet: 80 körüli öregúr árul kulcs nélküli zárat. Eszembe jut, hogy jó húsz évvel ezelőtt gyerekként mindig megbámultam az Ecseri piacon egy nagyon hasonló kinézetű bácsit, aki rozsdás lakatokat árult, szintén kulcs nélkül. Vannak dolgok, amik nem változnak.”

Gerri Ádám